

ÜN

ISPARTA

HALKEVİ MECMUASI

İçindekiler

	<u>Sahife</u>
Musahabe :	
Türkiyede Buhran Yoktur	69
Ispartalı Büyük Adamlar:	
Burdurda Kınalı zadeler	71
Mehmet Çelebi	73
Mahalli Tarih tetkikleri :	
Yıllıkırkan Çeşmesi kitabesi	75
Yüz Sene evvel Isparta	79
Folklor Tetkikatı :	
Anadoluda Uğuz destanı	81
Şem'i	83
Koşmalar [Şair Dizarinin defterinden]	

Ispartada Sülübey Mahallesiinde Yıllankırkan Çeşmesi Kitabesi

TAHIR

Ispartada en eski bir eser olarak tanılan Sülübey mahallesiindeki Yıllankırkan çeşmesi kitabesinin tarihi; tarihi tetkiklerle meşgul olanları ötedenberi düşündüren bir mevzudur.

Bu kitabe etrafında Hikmet Turhan Bf. nin kıymetli tetkiklerinin neticelelerini ifade ve tarihî izler üzerinde çalışanlar için yardımcı bilgileri de ihtiva eden yazıları derin bir alâka ile okuduk. Bu yazılar basılmazdan evvel; Isparta Halkevi Dil, Edebiyat, Tarih komitesi namına bu kitabe üzerinde yapmış olduğumuz araştırma neticelelerini karşılaştırdık. Hikmet Turhan Bf. nin bu çığırdaki tetkiklerine ve kıymetli mutalealarına ilâveten muhitte yaptığımız tetkiklerin verdiği netayici ve edindiğimiz kanaatları (Ün) ün bu sayısında ayrıca yazmağı; bu mevzu üzerindeki düğümlerin çözümleri ve ka-

ranlık cephelerin aydınlanması noktasından faydalı bulduk.

(Yıllankırkan çeşmesi) adıyla anılan Sülübey mahallesiindeki büyük Çukur çeşmede bir değil yanyana iki kitabe vardır. Bu kitabelerden birincisi Arapça ve ikincisi Fârisî sözlüdür. Her iki kitabenin de ifade ettiği mefhum; bunların çeşme kitabesi olduğunu, kitabelerde müştereken geçen İsmâ ismi de aralarındaki alâkayı, binnetice; her iki kitabenin de aynı çeşmeye ait bulunduğunu gösterebilmektedir. [1]

Hikmet Turhan beyfendinin makalesinde tetkike mevzu olan ve kılışesi (1) numara ile burada tekrar basılan birinci kitabenin tarihini gösteren rakamlar üzerinde epiyce meşgul olduk. Son asırlarda kullanılmıyan bu rakamlar hakkında yaptığımız araştırmalar sırasında en vuzuhlu malûmatı merhum

Bu tull mest âşık oldu bu dem
Ol esma sırrına çün oldu mahrem
Yetişür cezbeî rahman hemen dem
Cemalın arzeder ol dost dediler

Dill âşk şem'ine pervane oldu
Şarabı âşk ile mestane oldu
Anınçün kem adı divane oldu
Cemalın arzeder ol dost dediler

Hakayık bahrine ol çünki daldı
Varıp ol mülki âliye irişti
Hem ismi âzâmı hep cümle bildi
Cemalın arzeder ol dost dediler

Melekler cem olup hazır dururlar
Erenler sidrei seyran kılurlar
Ol elde cân verip canan alırlar
Cemalın arzeder ol dost dediler

Tecellî ehlidir anda varanlar
Avak kat'edüp geçüp gidenler
Fenâler dūrūr anı görenler
Cemalın arzeder ol dost dediler

Vücudu mahvî kıldılar varanlar
Şarabı âşkı çünkü tattı anlar

Hızır Han himmetiyle yetti anlar
Cemalın arzeder ol dost dediler

Bu zahîr göze ol nihan oluπτur
Seraser âleme ol han oluπτur
Ricalî gaybe hep Sultan oluπτur
Cemalın arzeder ol dost dediler

Ebüîâbbas cihana çünkü geldi
Ne var ise bu yeryüzünde bildi
Medetsizlere ol bir demde erdi
Cemalın arzeder ol dost dediler

Hızır peygamberi çün zinde derler
Ebüîâbbas melekler ana derler
Ana hem gûhi kafta böyle derler
Cemalın arzeder ol dost dediler

Hakkın kudret eildir bil o Sultan
Irak yakın, bu yer gök ana yeksan
Ledün limi oluπτur ana ferman
Cemalın arzeder ol dost dediler

Bu (Muhittin) e hak kıldı inayet
Hızır Han kıldı ana âlî himmet
Ricalullah ederler hep riayet
Cemalın arzeder ol dost dediler

Ali Seydi beyin resimli kamusuosmani-
sinde bulduk. Birinci cildin (42) inci
sahifesinin ikinci sütununda sıralanan
ve muhtelif rakamların nevilerini ve
şekillerini gösteren malûmata göre mev-
zubahs olan kitabenin tarihini teşkil
eden rakamların soldan birincisi olan
(۵) rakamının erkamı gubariyeden olup
5 sayısını göstermekte bulunduğunu öğ-
rendik. [2] Buna nazaran; (529) olarak
okuduğumuz kitabe tarihi üzerinde; ta-
rihi vekayiin hudutlarını gözeterek tek-
rar duraklamak lüzumunu sezdik. Is-
partanın (601 H. ve 1204 M.) de Rum
Selçukileri Sultanlarından III. Kılıç Ar-
slan'ın [3] zamanında fethedildiğini bil-
diğimiz için bu tarihten 72 sene evve-
line ait bir eserin vüduhuna ihtimal
vermedik. Daha evvelki asırlarda Is-

[1] Hikmet Turhan beyefendini [Mehmet ibni İsa] olarak okumuş oldukları kitabeyi biz [İsa ibni Muhammet] olarak okuduk. Filhakika [Mehmet] ismi [ibni] kelimesinden evvel yazılmış ise de; bunu yazının istif şekli-
nden doğan bir zaruret olarak kabul ederek ki-
tabenin başındaki [Elmeska] kelimesinin sa-
tırın alt kısmından başlamış olmasına nazaran
Maksut lizatihî olan ismin de bu hizada ya-
zılmış olması lüzumuna kail olarak ve [İbni]
kelimesindeki elifin [İsa] ismini katederek
satırın alt kısmına kadar enmiş olmasına
bakarak bu suretle okumayı tercih ettik.
Farisî sözlü ikinci kitabede yalnız [İsa] is-
minin tasrih edilmiş olması da kanaatimizi
teyit eden bir delil olarak kaydedilebilir.

[2] Ali Seydi beyin; milleti islâmiye beyninde
müstamel bulunduğuna işaret ettiği [۵] ra-
kamının [900] tarihlerine kadar istimal edil-
diğini de Ali bey; Galip bey merhumun mes-
kûkâtı osmaniyesinden iktibasen kaydetmek-
tedir. Türk Tarih encümeni mecmuası Sayı
81 sahife. 255.

[3] Kılıç Arslan; kulunç illetinden vefat eden
babası Rûknüddin Süleyman'ın yerine [660 H.]
senesinde Sultan olmuş ise de küçük oldu-
ğundan Uç türkmenleri kabul etmeyip İstan-
bulda bulunan Amcası birinci Gıyasettin
Keyhüsrevî çağırıp iclâs ve kendisini [601 H.]
senesinde hal etmişlerdir. Bu itibarla salta-
natı çok kısa sürmüştür. Kasas. Sahife 793.
Cevdet paşa

partaya yapılmış olan Türk ve İslâm
akınları da hesaba katılsa bile bu akın-
ların geçici olacağını düşünerek (601-
H.) tarihinden evvel İspartada kesafet
peyda etmiş bir Türk nüfusunun bu-
lunduğu hakkında verilecek bir hükmü
zaif bulduk.

Arapça sözlü birinci kitabe etrafın-
da yapılan tetkiklerden doğan muta-
leaları burada bırakıp aynı çeşme üze-
rinde bulunan Farisî sözlü ikinci kita-
beyi noktai hareket ittihaz ederek tet-
kike devam edelim:

İki numaralı kılışede basılmış olan
ikinci kitabede şu yazılar okunmaktadır:

Cenabı hazretli İsa Fakih sahibi hayr
Zi Feyzi fazlı hüda çünkü gerd revan
Zi sakinan serayiri sema dual bâd
Nidaresit betarih (bâd havzı cinan)

Bu kitabenin tarihini teşkil eden
(Bâd havzı cinan) cümle tarihiyesi;
Ebcet hesabına göre (925) rakamını
göstermekte ve Arapça sözlü olan bi-
rinci kitabedeki (529) rakamı da makûs
olarak okunduğu zaman [1] onun da
(925) ettiği görülmektedir. Binaenaleyh;
aynı çeşme üzerinde mevcut olan iki
kitabe arasında tarih itibariyle de tam
bir mutabakat bulunmuş demektir. Bi-
rinci kitabenin delâleten. İkinci kitabe-
nin sarahaten ifade ettiği (925) tarihine

[1] Köprülüzade Fuat beyefendi; Nasreddin Ho-
canın eski ve yeni türbe kitabelerindeki
[386] rakamını makûs okumak şartıyla Nas-
reddin Hocanın [683] tarihinde öldüğünü
Seyyit Mahmudî hayranî ve Hacı İbrahim
Sultan vakıfnamelerinde Hocanın şahit bu-
lunmasıyla istidlâl etmekte, Sivrihisar müftü-
sü Hasan efendinin eski sicillâtın iktibas
ederek yazdığı [Mecmuai maarif] te kaydetti-
ği tafsilâta göre [605 - 683 H.] tarihinde ya-
şayan Nasreddin Hocanın Yıldırım ve Timor-
lenkle muasır bulunduğu hakkındaki telâk-
kileri reddetmektedir. Nasreddin Hoca: Shf.
8. Köprülüzade Fuat.
Bundan anlıyoruz ki; rakamların makûs ola-
rak okunabildiği de vakidir.